

A közbeszerzések zöldítése – trendek, lehetőségek

Szerkesztette Szuppinger Péter

Regionális Környezetvédelmi Központ,
REC Magyar Iroda

Szentendre
2008

REGIONÁLIS KÖRNYEZETVÉDELMI KÖZPONT
Magyarország

Ministry of
Environment and
Water

Felelős kiadó: Regionális Környezetvédelmi Központ,
REC Magyar Iroda
2000 Szentendre, Ady Endre út 9-11.
Tel.: +36 26 504 076 ▪ www.rec.hu

A kötet megjelenését
a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium támogatta.

ISBN 978-963-9638-37-2

Borítóterv, tipográfia: Farkas Petur
Nyomás és kötészet: Fischerman Kft.

A kiadvány újrahasznosított papírra készült.

Tartalomjegyzék

Előszó	5
I. Európai és hazai eredmények és trendek a közbeszerzések zöldítése terén	
1. Környezetbarát közbeszerzés	7
1.1 Háttér	7
1.2 Alapok	7
1.3 Hol és hogyan jelenhetnek meg zöld szempontok?	8
2. Mi történt eddig?	10
2.1 Európai Unió	10
2.2 Magyarország	13
3. Mi várható?.....	15
3.1 Az Európai Unióban	15
3.2 Hazánkban	17
II. A termékminősítési rendszerek szerepe a közbeszerzések zöldítésében	
1. A meglévő rendszer	18
1.1 Háttér	18
1.2 Az „Európai Virág” és a Magyar Környezetbarát Termék védjegy	20
2. Problémák és a várható változások	21
3. Termékminősítési rendszerek kialakításához szükséges potenciális források, pályázati lehetőségek.....	23
4. Összegzés	28
Irodalom.....	29
Melléklet: Hálózat a Fenntartható Termelésért és Fogyasztásért	31

Előszó

Az Európai Unió jelenlegi félhivatalos definíciója szerint zöld közbeszerzésnek nevezzük az olyan közbeszerzést, amelynek során a beszerző közintézmények a beszerzési folyamat minden szakaszában figyelembe veszik a környezetvédelem szempontjait, és az életciklusuk során a környezetre a lehető legkisebb hatást gyakorló megoldások keresésével és előnyben részesítésével ösztönzik a környezetbarát technológiák terjedését és a környezetbarát termékek előállítását.

Az állami költségvetés zöldítése közvetlenül kapcsolódik a fenntartható fogyasztást segítő eszközökhöz és ösztönzőkhöz, de közvetve hatással van a termelésre, a termelési eljárások, technológiák fejlesztésére is.

A fenntartható termelési eljárások és fogyasztási szokások előmozdítására a kormányzati szerveknek felelősséget kell vállalniuk és példamutatóan vezető szerepet kell betölteniük beszerzéseik során a környezetbarát – „zöld” – termékek előnyben részesítésével. Ha beszerzéseik során a hatóságok jelentős része a „zöld” termékeket részesítené előnyben, igen jelentős hatással lehetnének a környezetbarát termékek piacára, azáltal, hogy a termelőket a környezetkímélőbb termékek előállítására ösztönözik.

A Regionális Környezetvédelmi Központ Magyar Irodája a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium megbízásából 2003-tól kezdve koordinálja azt a munkát, amelynek eredményeként 2006-ban megszületett a „Fenntartható termelési eljárások és fogyasztási szokások keretprogram.” A széleskörű konzultáció során kialakított program ismerteti az elérendő rövid-, közép- és hosszú távú célokat és azok megvalósításának eszközeit, konkrét projekteket. A fenntartható fogyasztást elősegítő hosszú távú célok között kiemelt szerepet kap a közbeszerzések zöldítése. (REC, 2006)

Mindez illeszkedett a közösségi célkitűzésekhez, amelyekkel összhangban 2006-ban a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium koordinálásával munkacsoport alakult a magyar cselekvési terv elkészítésére. A munkacsoport a környezetvédelem, a környezettechnológia és a közbeszerzések területének szakmai képviselőiből alakult. A munkacsoport 2007 első félévében elkészítette a hazai Cselekvési Terv első tervezetét, amelynek végleges formája kormányhatározatként lesz jóváhagyva várhatóan 2008-ban. (KVVM, 2008)

Zöld közbeszerzésen kívül a gazdasági ösztönzők szélesebb körű használata, káros támogatások megszüntetése is a célok között szerepel.

A jelen kiadvány, amely a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium támogatásával készült két fő fejezetben foglalja össze a hazai és nemzetközi

folyamatokat a közbeszerzés, a környezetvédelem és a fenntarthatóság területén. Az első rész ismerteti a hazai és európai trendeket a közbeszerzés zöldítése területén, a második rész kiemeli a termékminősítő rendszerek szerepét a körbeszerzések környezetbaráttá tétele vonatkozásában.

A beszerzésre kerülő környezetbarát termékek és szolgáltatások tömeges piaci megjelenéséhez azonban három kiemelkedő fontosságú lépés szükséges, a minősítést végző szervezet megerősítése, támogatás a piaci szférának a minősítés megszerzéséhez, marketingkampány az ökocímkek ismertségének növelése érdekében.

A 2007-13-as időszak Európai Unió forrásai mindháromhoz nyújtanak segítséget. A marketingkampány és a piaci szférának nyújtott támogatások esetében fontos lesz az eredmények értékelése már 2009-ben és szükség esetén módosítani kell a kiírásokat. A minősítő szervezet esetében azonban a pályázatokon elnyerhető támogatások mellett kívánatos lenne a költségvetési támogatás növelése is.

REC Magyar Iroda

I. Európai és hazai eredmények és trendek a közbeszerzések zöldítése terén

1. Környezetbarát közbeszerzés

1.1 Háttér

Az 1970-es 80-as években a környezet szennyezéséért az emberek és a döntéshozók is a termelői oldalt tartották felelősnek és különböző csővégi megoldásokkal próbálták csökkenteni azok környezetszennyező hatását. Lassan azonban egyértelművé vált, hogy a termelők alapvetően a fogyasztók igényeinek kielégítése céljából termelnek, azaz a felelősség mindkét csoportra hárul, a környezetbarát termékek megjelenésével a fogyasztó addigi passzív szerepe aktívá vált.

A zöld termék választásával a vásárló egyrészt erősíti az adott termék gyártóját, másrészt innovációra kényszeríti a versenyben alulmaradt, kevésbé környezettudatos termelőt. A közpénzek elköltése során a közintézmények közbeszerzéseik során tehetik ugyanezt és mivel együttesen igen jelentős piaci szereppel bírnak a gyártókra kifejtett hatás itt fokozottabban érvényesül. Tevékenységükkel ugyanakkor egyben példát is mutathatnak az állampolgároknak, főleg helyi önkormányzati szinten. Mindez azért is fontos, mert az Európai Unió tagállamaiban nagyjából a GDP 15%-ának megfelelő értékben zajlanak közbeszerzések (EU szinten 16%¹).

1.2 Alapok

Az Európai Unió jelenlegi félhivatalos **definíciója** szerint zöld közbeszerzésnek nevezzük az olyan közbeszerzést, amelynek során a beszerző közintézmények a beszerzési folyamat minden szakaszában figyelembe veszik a környezetvédelem szempontjait, és az életciklusuk során a környezetre a lehető legkisebb hatást gyakorló megoldások keresésével és előnyben részesítésével ösztönzik a környezetbarát technológiák terjedését és a környezetbarát termékek előállítását.

A környezetbarát közbeszerzés elterjedésének gyakorlatilag **két előfeltétele** van.

¹ http://ec.europa.eu/environment/gpp/facts_and_figures_en.htm

Az egyik a *megfelelő jogszabályi háttér*, hiszen a közpénzek elköltése még környezetvédelmi célok esetén sem lehet diszkriminatív, versenyellenes vagy korrump, ezért a megvalósítás lehetőségeit a törvényeknek kell szabályozniuk. Az Európai Unió több környezetvédelmi oldalról indult kezdeményezés után végül az „új” közbeszerzési irányelveiben (2004/17/EK és 2004/18/EK) szélesre tárta a kaput a környezetvédelmi szempontok előtt a közbeszerzés folyamatában. Így elmondható, hogy a zöld közbeszerzés elterjedésének napjainkban gyakorlatilag és néhány részletkérdéstől eltekintve, már nincsenek jogi akadályai. Ez igaz hazánkban is, hiszen a 2005. évi CLXXII. törvénnyel módosított 2003. évi CXXIX. törvény a közbeszerzésekről (a továbbiakban Kbt.) ezen irányelveknek megfelelő szabályozást alakított ki Magyarországon is.

A másik előfeltétel a megfelelő *termékek és szolgáltatások elérhetősége* a piacon, hiszen hiába van lehetőségünk széles körű környezeti szempontokat előírni az ajánlati felhívásban és a dokumentációban, ha nincs olyan beszállító, aki azokat teljesíteni tudja. Ez valahol ördögi kör, hiszen a gyártók elsősorban a fogyasztói igényeket próbálják kielégíteni, azaz abban az esetben állítanak elő környezetbarát termékeket, ha arra kereslet van. Ezen ördögi kör megszüntetésére alapították meg a hetvenes-nyolcvanas években az első „környezetbarát termék” minősítési rendszereket. Később az energiatakarékosági szempontok bővítették a kört, és ezzel együtt a termékskálát is. Napjainkra a piac, főként mint egy európai uniós közbeszerzési egység, gyakorlatilag az elvárt környezetvédelmi szempontokat a legtöbb esetben ki tudja elégíteni.

1.3 Hol és hogyan jelenhetnek meg zöld szempontok?

A *beszerzés tárgyának meghatározásakor* és ehhez kapcsolódóan a *műszaki leírásban* környezetvédelmi szempontok érvényesítésére ad lehetőséget az, hogy a közbeszerzési jogszabályok alapvetően nem azt határozzák meg, hogy a közintézmény mit vásárol, hanem azt, hogy miként teszi azt. Ebből következik, hogy a beszerzés tárgyának meghatározásánál viszonylag nagy szabadsága van a beszerzőknek. Ám ez sem lehet diszkriminatív vagy versenyellenes! Elfogadhatók azonban a „környezetbarát papírból készült boríték”, a „környezetbarát takarítási szolgáltatás” és az „energiatakarékos izzók” megfogalmazások, kiegészülve azzal, hogy a műszaki leírásból pontosan ki kell derülnie annak, hogy milyen paraméterekkel rendelkező termékek, illetve szolgáltatások felelnek meg ezeknek a meghatározásoknak.

A Kbt. 58. §-a szerint a műszaki leírásban a termék vagy szolgáltatás meghatározható teljesítmény-, illetve funkcionális követelmények megadásával, amelynek során környezetvédelmi jellemzők is megállapíthatók:

- energiafogyasztás (például egy fénymásoló maximális fogyasztása működés közben, stand-by és off üzemmódban);
- vízfogyasztás (például egy takarítógép maximális vízfogyasztása);
- zajkibocsátás (például egy munkagép esetében);
- károsanyag-emisszió (például egy jármű esetében);
- mérgező/káros anyagok mennyisége (például takarítási szolgáltatás esetén az ajánlatkérő kikötheti, hogy milyen környezetre és/vagy egészségre káros anyagok ne forduljanak elő a takarítószerekben);
- újrahasznosított anyagok aránya (például 100 százalékban újrahasznosított anyagból készült irodai papír);
- előállítás módjára vonatkozó kritériumok (például megújuló energiából származó elektromos áram; fenntartható erdőgazdálkodással művelt erdőből származó faanyag; ökológiai gazdálkodásból származó élelmiszer).

Környezetbarát beszerzésről beszélve az *alkalmassági szempontokkal* kapcsolatosan két fontos dologra kell kitérjünk. Az egyik alapvetően a környezetvédelemmel kapcsolatos beruházások, beszerzések és szolgáltatások esetén hangsúlyos. Itt ugyanis fontos megadni a szakmai, technikai felkészültséggel kapcsolatos kritériumokat, azaz hogy milyen végzettségű szakemberek alkalmazása, milyen eszközök, berendezések, illetve milyen referenciák megléte esetén tekinthető az ajánlattevő műszaki, illetőleg szakmai szempontból alkalmasnak a szerződés végrehajtására (részletesen lásd Kbt. 67. §).

A másik kérdéskör a környezeti irányítási rendszerek közbeszerzési eljárásokban való alkalmazásának problematikája. A jelenlegi jogszabályok szerint „indokolt esetben”, azaz ha a szerződés teljesítése veszélyeztetheti a környezetet és emiatt, például egy védett területet érintő út megépítése során, fontos a környezet védelmére fordított fokozott figyelem, az ajánlatkérő alkalmasság feltételeként elvárhatja, hogy az ajánlattevők megfeleljenek bizonyos környezetvédelmi tanúsítási rendszerek feltételeinek. Ez lehet az Európai Unió EMAS-rendszere vagy az ISO 14001-es szabvány, de itt is fontos hangsúlyozni, hogy az ajánlatkérő az „azzal egyenértékű” tanúsítványokat is köteles elfogadni.

Az összességében legelőnyösebb ajánlat kiválasztása esetén a *bírálati szempontok* között a Kbt. 57. § (4) bekezdésének c) pontja szerint környezetvédelmi szempontok is megadhatók.

A bírálati szempontoknak:

- minden esetben kapcsolódniuk kell a szerződés tárgyához;

- specifikusnak és objektíven mérhetőknak, számszerűsíthetőknak kell lenniük;
- az ajánlati felhívásban és a pályázati dokumentációban előzetesen egyértelműen fel kell tüntetni;
- meg kell felelniük az európai uniós jogszabályok alapelveinek.

A műszaki leírásban megadott feltételek és a bírálati szempontok között kapcsolat is teremthető. Például amennyiben a műszaki leírásban hivatkoztunk egy öko címkének az adott termék energiafogyasztására vonatkozó előírására, akkor a bírálati szempontok között mondhatjuk azt, hogy az ott megadott érték a minimumkövetelmény, és azok az ajánlatok, amelyek ennél is jobb energiafogyasztási értékekkel rendelkeznek, azok pluszpontokat kapnak.

A Kbt. 53. § (6) bekezdése szerint az ajánlatkérő az ajánlati felhívásban előírhatja, hogy a nyertes ajánlattevővel kötendő *szerződés teljesítését* sajtós, például környezetvédelmi feltételekhez köti. Ez a hazai közbeszerzési gyakorlatban még kissé szokatlan feltételeket is jelenthet:

- eszközök, anyagok helyszínre szállítására vonatkozó feltételek;
- tisztítószeres adagolására vonatkozó feltételek;
- lecserélt termék, csomagolóanyag visszavétele;
- szállítás nagy mennyiségben, csúcsidőszakon kívül (Szuppinger, 2006).

2. Mi történt eddig?

2.1 Európai Unió

Az Európai Unió az Integrált Termékpolitikákról szóló közleménye óta (Európai Bizottság, 2003) minden jelentősebb környezetpolitikai dokumentumban kiemelten kezeli a környezetbarát közbeszerzés kérdését. Utoljára a megújított Fentartható Fejlődési Stratégia (Európai Unió Tanácsa, 2006) Fenntartható Termelés és Fogyasztás prioritás céljai között került kiemelésre és ennek megfelelően várhatóan hangsúlyos szerepe lesz a készülő Fenntartható Fogyasztás és Termelés Cselekvési Tervben is, amit az is bizonyít, hogy az ennek előkészítését célzó háttéranyagban (Európai Bizottság, 2007) és a konzultációt segítő konferencián is kiemelt szerepet kapott a kérdéskör (EEA, 2007).

Mindeközben a 2004-ben elfogadott új közbeszerzési irányelvekkel az Európai Unió megteremtette a környezetbarát közbeszerzés térnyeréséhez szükséges jogi hátteret.

Környezet-politikai dokumentum	Környezetbarát közbeszerzésre vonatkozó, a jelen fórum szempont-jából releváns rész	Határidő	Teljesítés/Várható teljesítés	Megjegyzés
IPP (2003)	Helyzetfelmérés	2003-2004	2005	A tanulmány elérhető: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/Stateofplaysurvey2005_en.pdf
	Kézikönyv közbeszerzést végzőknek a lehetőségekről	2004	2005	A kézikönyv magyarul letölthető: http://www.kozbeszerzes.hu/index.php?akt_menu=359&details=723
	EU Cselekvési Terv	2006. december 31.	2008 első fele	Tartalma: célok ld. 3.1.1., 2. táblázat
	Nemzeti Cselekvési Tervek	2006. december 31.	Magyarország 2008 első fele	Ajánlás
ETAP (2004)	Életciklus alapú költséglemzés elterjesztése	2004-től folyamatos		
	Teljesítményalapú vagy funkcionális meghatározások elterjesztése, ezáltal innovatív technológiáknak lehetőség piacszerzésre	2004-től folyamatos		
SD (2006)	Hazai ETAP cselekvési terv: gyakorlati kézikönyv összeállítása közbeszerzést végzők számára	2007. január 1.	???	
	EU átlag környezetbarát közbeszerzésben elérje a 2005-ös felmérés szerint legjobban teljesítő országok szintjét	2010		

Környezet-politikai dokumentum	Környezetbarát közbeszerésre vonatkozó, a jelen fórum szempont-jából releváns rész	Határidő	Teljesítés/Várható teljesítés	Megjegyzés
SCP (2007)	Célcsoport: A legnagyobb hatással bíró termékek VAGY minden termékcsoport	---	-----	A konzultációs háttéranyag által felvetett kérdések, aláhúzva az eddigi egyeztetés (EEA, 2007) ismeretében valószínűleg tekinthető variáció
	Kötelező környezetbarát közbeszerzés (Iránylev) VAGY továbbra is ajánlás?	-----	-----	
	Privát szektor ösztönzése beszerzéseik környezetbarátabbá tételére	-----	-----	

IPP (2003) : Európai Bizottság (2003) Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: Integrated Product Policy Building on Environmental Life-Cycle Thinking COM(2003) 302 final http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0302en01.pdf

ETAP (2004) : Európai Bizottság (2004): Stimulating Technologies for Sustainable Development: An Environmental Technologies

Action Plan for the European Union. COM(2004) 38 final http://ec.europa.eu/environment/etap/index_en.htm

SD (2006): Európai Unió Tanácsa (2006) Az EU fenntartható fejlődési stratégiájának (EU SDS) felülvizsgálata – A megújult stratégia. URL: http://ec.europa.eu/sustainable/docs/renewed_eu_sds_hu.pdf

SCP (2007): Európai Bizottság (2007): Background document to the consultation on the action plans on sustainable consumption and production and sustainable industrial policy. <http://ec.europa.eu/enterprise/environment/sip.pdf>

2.2 Magyarország

A környezetvédelmi szempontok közbeszerzési eljárások során történő alkalmazásának jogi lehetősége biztosított Magyarországon. A Kbt. 2005. évi CLXXII. törvénnyel történő átfogó módosítása átültette – egyebek mellett – a 2004/18/EK és a 2004/17/EK irányelvek környezetbarát szempontok érvényesítését lehetővé tevő szabályait is. A Kbt. így a közösségi közbeszerzési irányelvekkel összhangban a közbeszerzési eljárások több elemében is teret enged a környezetvédelmi megfontolásoknak.

Magyarországon biztosított a zöld közbeszerzések második alapvető feltétele is: rendelkezésre állnak a piacon olyan termékek, illetve szolgáltatások, melyek környezetbarát jellemzőkkel bírnak és pozitív környezeti hatással rendelkeznek.

Az Európai Unió 1992-ben hozta létre öko-címke termékminősítő rendszerét, a fogyasztási cikkek és a szolgáltatások környezetvédelmi célú megkülönböztető jelölésére. Az EU öko-címke használatának alapfeltételeit az Európai Parlament és a Tanács 1980/2000/EK számú rendelete határozza meg. Az öko-címke elnyeréséhez a termékeknek meg kell felelniük az EU tagállamok által kidolgozott környezetvédelmi kritériumoknak, melyeket az érdekelt felekkel (ezen belül az ipar, a fogyasztók, a környezetvédelmi szervezetek, a kereskedelem és a közhatóságok képviselőivel) egyeztetve, életút-elemzés (Life Cycle Assessment: LCA) alapján határoznak meg. Jelenleg 25 termékcsoportra van kidolgozott öko-címke minősítési kritérium

Magyarországon 1993 őszén hozott határozatot a Kormány a környezetbarát termékeket megkülönböztető tanúsító rendszer létrehozásáról az EU és a tagországok, elsődlegesen Németország mintája alapján.. A határozat értelmében a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium a 29/1997. (VIII. 29.) KTM rendelettel szabályozta a környezetbarát, környezetkímélő megkülönböztető jelzés használatának feltétel-rendszerét, és megalapította a Környezetbarát Termék Közhasznú Társaságot, melynek feladata a minősítő-tanúsító rendszer működésével kapcsolatos koordináció biztosítása. Hazánk uniós csatlakozásával közvetlenül alkalmazandó lett az Európai Unió Öko-címke Rendelete és bevezetésre került az Unió öko-címke termékminősítő rendszere. A rendszer hazai működését a 83/2003. (VI. 7.) Korm. rendelet szabályozza. Az uniós alapelvek átvétele jogharmonizációs kötelezettséggel járt a nemzeti környezetbarát minősítő rendszerrel való koordináció és kooperáció megteremtésére.

A 29/1997. (VIII. 29.) KTM rendeletet módosító 9/2004. (V. 25.) KvVM rendelet az uniós követelményekkel összhangban változtatott a korábbi szabályozáson. Jelenleg Magyarországon 51 termék, illetve szolgáltatás ren-

delkezik minősítési feltételrendszerrel, ez alapján összesen 32 cég jogosult 355 termékén e védjegy használatára.

Az EU vállalati környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerében (EMAS), illetve az ISO 14001 környezetközpontú irányítási rendszerében való részvétel szintén garanciát jelent a vállalatok környezettudatos magatartására. Az EMAS rendszerének minél szélesebb körű tagországi elterjesztése érdekében az EU jogszabályi és gazdasági ösztönzők kidolgozását, alkalmazását várja el a tagországoktól. Ezek között első helyen említi a zöld közbeszerzés területét, ahol az ajánlattevők közötti pozitív diszkriminációt javasol az EMAS és ISO 14001 cégek irányába. Az EU Zöld közbeszerzés kézikönyve is felhívja a tagországok figyelmét arra, hogy a közbeszerzési eljárásaikban fordítsanak figyelmet arra, hogy az ajánlattevők hogyan tudják alkalmazni az EMAS-t. A Kormány közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény lehetőséget ad „Az ajánlattevő és alvállalkozójának alkalmassága” fejezetben (68.§) környezetvédelmi vezetési rendszereknek való megfelelés elvárásának, amelyet az EU EMAS rendszere ill. az ezzel egyenértékű szabványnak való megfeleléssel lát teljesíthetőnek.

A Regionális Környezetvédelmi Központ Magyar Irodája a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium megbízásból 2003-tól kezdve koordinálja azt a munkát, amelynek eredményeként 2006-ban megszületett a „Fenntartható termelési eljárások és fogyasztási szokások keretprogram.” A széleskörű konzultáció során kialakított program ismerteti az elérendő rövid-, közép- és hosszú távú célokat és azok megvalósításának eszközeit, konkrét projekteket. A fenntartható fogyasztást elősegítő hosszú távú célok között kiemelt szerepet kap a közbeszerzések zöldítése. (REC, 2006)

Mindez illeszkedett a közösségi célkitűzésekhez, amelyekkel összhangban 2006-ban a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium koordinálásával munkacsoport alakult a magyar cselekvési terv elkészítésére. A munkacsoport a környezetvédelem, a környezettudomány és a közbeszerzések területének szakmai képviselőiből alakult. A munkacsoport 2007 első félévében elkészítette a hazai Cselekvési Terv első tervezetét, amelynek végleges formája kormányhatározatként lesz jóváhagyva. (KVVM, 2008)

3. Mi várható?

3.1 Az Európai Unióban

3.1.1 Közlemény a környezetbarát közbeszerzésekről

2008-ban a Bizottság egy közlemény közzétételét tervezi, amelyben a megújított Fenntartható Fejlődési Stratégia célkitűzéseinek megfelelően konkrét célokat határoz meg. Ezek várhatóan a következők lesznek:

Év	Zöld beszerzés aránya a központi kormányzat beszerzéseiben	Zöld beszerzés aránya a helyi önkormányzatok beszerzéseiben
2010	30%	20%
2015	50%	50%

2. táblázat: Az Európai Bizottság várható célkitűzései

A Bizottság ehhez egy monitoring rendszer felvázolását valamint további útmutatók és segédanyagok kidolgozását tervezte.

E kettő közül a tanulmány elkészültéig az utóbbi területén került sor előrelépésre. 2008 májusában a Bizottság honlapján megjelentette a Green Public Procurement Toolkit-et.

A három modulból álló segédanyag közbeszerzési tréningeken, képzéseken használható fel, de természetesen alkalmas önálló feldolgozásra is.

Az első modul általában ismerteti a közbeszerzések zöldítésének módjait, stratégiai megközelítése elsősorban a döntéshozókat célozza. Segítséget nyújt a zöld közbeszerzés bevezetéséhez, menedzseléséhez illetve egyéb rendszerekhez való kapcsolásához (ökocímke, EMAS).

A második modul a jogszabályi háttérrel ismerteti, egyértelmű példákat nyújtva arra, hol és hogyan építhetők be a környezetvédelmi szempontok a közbeszerzési eljárásba úgy, hogy azok teljes mértékben megfeleljenek a törvényi előírásoknak.

A harmadik modul gyakorlati segítséget nyújt az ajánlati dokumentációt összeállító beszerzési szakembereknek. 11 termékcsoporthoz kapcsolódóan tartalmaz konkrét környezetvédelmi szempontokat, amelyek ahol lehet az Európai Unió és az egyéb nemzeti ökocímkekre épülnek. A termékcsoporthoz a következők:

- papírtermékek;
- tisztítószer;

- irodatechnikai eszközök;
- építési beruházások;
- közlekedés;
- bútorok;
- villamos energia;
- élelmiszerek és étkeztetési szolgáltatás;
- textiltermékek;
- kertészeti szolgáltatás;
- egészségügyi szektorban használt eszközök (kidolgozás alatt).

A Toolkit jelenleg angol nyelven érhető el a Bizottság honlapján: http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm Az anyagok az EU összes hivatalos nyelvére le lesznek fordítva és 2008/2009-ben a Toolkitre építve a Bizottság széleskörű disszeminációs tevékenységbe kezd. Ez többek között egy nagyszabású konferencia megszervezését jelenti minden nem GREEN-7 országban, azaz összesen 20 tagállamban.

3.1.2 Ökocímkék

Fontos, hogy a műszaki leírásban az ajánlatkérő hivatkozhat az európai (European Flower http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/index_en.htm), a nemzeti (Magyar Környezetbarát Termék http://okocimke.kvvm.hu/public_hun/index.html), illetve egyéb nemzetközi ökocímkékre, pontosabban azok minősítési kritériumrendszerére.

Az Európai Unió egyik fő törekvése éppen ezért a környezetbarát termék védjegyek közbeszerzési eljárásokban történő szélesebb körű alkalmazásának előmozdítása. Ennek érdekében az Európai Unió egy átfogó tanulmányban (EVER, 2005) értékelt az európai ökocímkét (European Flower) és a Bizottság az eredmények tükrében készül 2008 első felében a rendszer átalakítására. (Részletesebben ld. még a tanulmány második részét.)

3.1.3 Zöld közbeszerzési Irányelv

A Fenntartható Termelés és Fogyasztás Cselekvési Terv kialakítása során készülő tanulmányok és felmérések abba az irányba mutatnak, hogy a zöld közbeszerzés elterjesztését erősebb jogszabállyal, egy Európai Uniósi Irányelvvel kell segíteni. A Bizottság éppen ezért előkészít egy ilyen irányelvet, amely várhatóan 2008 szeptemberétől kerül be az egyeztetési folyamatba.

3.2 Hazánkban

Az első Nemzeti Cselekvési Terv 5 termék- és szolgáltatáscsoportra határoz meg irányszámokat, melyeket a 2012-ig a központosított közbeszerzések körében kötelezően, az önkormányzatok közbeszerzési eljárásaiban ajánlottan teljesíteni kell. A teljesítésekről évente a később meghatározott rend szerint jelentésben kell beszámolni

Termékcsoport	Részarány a központosított közbeszerzések körében		Részarány az összes közbeszerzés körében	
	2010	2012	2010	2012
Építési beruházások*				
Építési tervezés			30%	45%
Építési kivitelezés				
Gépjárművek és üzemanyagok	100%	100%	45%	90%
Papírtermékek				
Másoló és grafikai papírok	60%	80%	45%	67%
Számítástechnikai és irodatechnikai eszközök				
Információtechnológiai eszközök (Számítógépek, nyomtatók, másolók, monitor, festékszagok, tonerek, festékek, faxok, elemméretű akkumulátorok)	100%	100%	45%	90%
Takarítási szolgáltatás*			30%	45%

*nem tartozik a központosított közbeszerzési körbe

3. táblázat: Célkitűzések termék- és szolgáltatáscsoportokra lebontva (KVVM, 2008)

A Cselekvési Terv elfogadása és végrehajtása tehát **három jelentősebb hatással lesz az ajánlattevői oldal szereplőire:**

- A központosított közbeszerzés rendszerében jogszabályban előírt feltételekkel megjelennek a környezetbarát szempontok.
- Környezetvédelmi kritériumok megjelenése egyéb ajánlatkérőknél is egyre növekvő mértékben várhatók és ezek nagy valószínűséggel kapcsolódni fognak az ökocímkék kritériumrendszeréhez.
- Pozitív hatás: az ajánlatkérői oldalon elvileg nagyobb fogadókészség jelentkezhet innovatív, környezetbarát termékek és megoldások iránt.

II. A termékminősítési rendszerek szerepe a közbeszerzések zöldítésében

1. A meglévő rendszer

1.1 Háttér

A környezetbarát beszerzések előfeltételeként fentebb már említettük a megfelelő *termékek és szolgáltatások elérhetőségének* kérdését. Ez valahol ördögi kör, hiszen a gyártók elsősorban a fogyasztói igényeket próbálják kielégíteni, azaz abban az esetben állítanak elő környezetbarát termékeket, ha arra kereslet van. Ezen ördögi kör megszüntetésére alapították meg a hetvenes-nyolcvanas években az első „környezetbarát termék” minősítési rendszereket. Később az energiatakarékossági szempontok bővítették a kört, és ezzel együtt a termékskálát is. Napjainkra a piac, főleg mint egy európai uniós közbeszerzési egység, gyakorlatilag az elvárt környezetvédelmi szempontokat a legtöbb esetben ki tudja elégíteni.

A termékek és szolgáltatások környezetre gyakorolt hatásáról számos, eltérő elven alapuló jelzésekkel tájékoztathatják a vállalatok a fogyasztókat.

Ismertek önkéntes és kötelező címkék; pozitív, negatív vagy semleges tartalmú jelek; egy követelményen alapuló vagy életciklus elemzést igénylő minősítések; termékre/szolgáltatásra vagy a gyártás/szolgáltatás folyamatára vonatkozó jelölések; fogyasztók vagy üzleti partnerek számára szánt jelölések; első fél által kibocsátott vagy harmadik fél által igazolt minősítések; államilag elismert, jogszabállyal létrehozott vagy a piac által szabályozott magán jelölési programok.

A környezeti címkéző rendszerek közül elsősorban az ISO 14024 szabványnak megfelelő, életciklus elemzésen alapuló, független harmadik fél által igazolt, önkéntes, több követelményen alapuló jelzések követelményeit, illetve azzal egyenértékű követelményeket célszerű figyelembe venni.

A környezeti címkéző rendszerek folyamatosan bővítik a termékcsoportokat, amelyekre követelményeket dolgoznak ki és általában 3-5 évenként felülvizsgálják, frissítik mind a termékcsoportokat, mind a követelményeket, hogy összhangban legyen a tudomány és a technológia fejlődésével. Gyakran előfordul, hogy az önként teljesítendő követelményből a fejlődés során kötelező előírás lesz (pl. azbeszt-, freonmentes termékek).

A különböző rendszerek törekednek a követelmények harmonizálására. Az EU rendszer szerint minősített elektronikai berendezések megfelelnek az Energy Star (<http://www.eu-energystar.org/>) követelményeinek, és számos európai tagország adaptál nemzeti rendszerébe EU-s kritériumokat.

A környezetbarát termék minősítési rendszerek kiemelkedő fontossággal bírnak a közbeszerzés zöldítésének gyakorlati megvalósítása során. Ezek ugyanis olyan független (harmadikfeles) minősítési rendszerek, amelyek a közbeszerzési folyamat során referenciaként alkalmazhatók. A jogszabályok lehetővé teszik ugyanis, hogy az ökcímkék kritériumai közül néhány, de akár az összes bekerüljön a dokumentációba akár a műszaki leírásnál, akár a bírálati szempontok között.

Az ökcímkékről származó információt az ajánlatkérők tehát több módon is felhasználhatják:

- az ökcímkék segítséget nyújthatnak a beszerzendő termék vagy szolgáltatás jellemzőinek megszabásához szükséges műszaki leírások elkészítésében;
- a műszaki leírásban meghatározott követelményeknek való megfelelés ellenőrzésekor az ökcímkét tekinthetik a műszaki előírásoknak való megfelelés igazolásaként;
- használhatják a címkét a legjobban bevált gyakorlat meghatározására, amelyhez mérhetik az ajánlatokat a bírálati szakaszban;

A használt kritériumoknak azonban három feltételnek minden esetben meg kell felelniük.

- a minősítési rendszernek tudományos alapokon kell nyugodnia;
- a minősítési rendszer átlátható, a kritériumok minden érdekelt fél bevonásával alakították ki;
- a rendszer hozzáférhető és elérhető minden érdeklődő számára (Európai Bizottság, 2008)

Az ajánlatkérő mindezeknek megfelelően hivatkozhat az európai (European Flower http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/index_en.htm), a nemzeti (Magyar Környezetbarát Termék http://okocimke.kvvm.hu/public_hun/index.html), de ezek mellett egyéb nemzetközi ökcímkékre, pontosabban azok minősítési kritériumrendszerére is.

Fontos hangsúlyozni, hogy az ajánlatkérő nem várhatja el, hogy az ajánlattevők terméke vagy szolgáltatása egy bizonyos ökcímkével, például a Magyar Környezetbarát Termék védjeggyel rendelkezzen! Kérheti azonban, hogy az adott termék vagy szolgáltatás elégítse ki a Magyar Kör-

nyezetbarát Termék védjegy adott termékre vagy szolgáltatásra vonatkozó kritériumait, aminek igazolására elfogadhatja a védjegy meglétét, de köteles elfogadni a más tanúsító és ellenőrző szervezet által kiállított „azzal egyenértékű” igazolást is!

1.2 Az „Európai Virág” és a Magyar Környezetbarát Termék védjegy

Az Európai Unió 1992-ben hozta létre ökocímke termékminősítő rendszerét, a fogyasztási cikkek és a szolgáltatások környezetvédelmi célú megkülönböztető jelölésére. Az EU ökocímke használatának alapfeltételeit az Európai Parlament és a Tanács 1980/2000/EK számú rendelete határozza meg. Az Európai Unió környezeti címkéző rendszerének működtetését a rendelet kötelezően előírja minden EU tagállam számára. A termékcsoportok kiválasztásának alapelvei:

- legyen jelentős értékesítési és kereskedelmi értéke a belső piacon;
- a termék életciklusának egy vagy több fázisában legyen jelentős környezeti hatása;
- fogyasztói döntéseken keresztül legyen lehetőség jelentős, a környezetet érintő szempontok érvényesítésére;
- az értékesítés jelentős része végfogyasztói vagy végfelhasználói legyen.

A követelmények minden tagország hivatalos nyelvén hozzáférhetőek.

Az ökocímke elnyeréséhez a termékeknek meg kell felelniük az EU tagállamok által kidolgozott környezetvédelmi kritériumoknak, amelyeket az érdekelt felekkel (ezen belül az ipar, a fogyasztók, a környezetvédelmi szervezetek, a kereskedelem és a közhatalóságok képviselőivel) egyeztetve, életútelemzés (Life Cycle Assessment: LCA) alapján határoznak meg. Jelenleg 28 termékcsoportha van kidolgozott ökocímke minősítési kritérium.

Magyarországon 1993 őszén hozott határozatot a Kormány a környezetbarát termékeket megkülönböztető tanúsító rendszer létrehozásáról, az EU és a tagországok, elsődlegesen Németország mintája alapján. A határozat értelmében a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium a 29/1997. (VIII. 29.) KTM rendelettel szabályozta a környezetbarát, környezetkímélő megkülönböztető jelzés használatának feltétel-rendszerét, és megalapította a Környezetbarát Termék Közhasznú Társaságot, amelynek feladata a minősítő-tanúsító rendszer működésével kapcsolatos koordináció biztosítása. Hazánk uniós csatlakozásával közvetlenül alkalmazandó lett az Európai Unió Ökocímke Rendelete és bevezetésre került az Unió ökocímke termékminősítő rendszere. A rendszer hazai működését a 83/2003. (VI. 7.) Korm. rendelet szabályozza. Az uniós alapelvek átvétele

jogharmonizációs kötelezettséggel járt a nemzeti környezetbarát minősítő rendszerrel való koordináció és kooperáció megteremtésére. A 29/1997. (VIII. 29.) KTM rendeletet módosító 9/2004. (V. 25.) KVVVM rendelet az uniós követelményekkel összhangban változtatott a korábbi szabályozáson. Jelenleg Magyarországon 53 termék, illetve szolgáltatás rendelkezik minősítési feltételrendszerrel, ez alapján összesen 35 cég jogosult 348 termékén e védjegy használatára.

2. Problémák és a várható változások

Az Európai Unió egyik fő törekvése a közbeszerzések zöldítése terén a környezetbarát termék védjegyek közbeszerzési eljárásokban történő szélesebb körű alkalmazásának előmozdítása. A felmérések (pl. TAKE – 5 Study) ugyanis egyértelműen megmutatták, hogy a közbeszerzést végzők számára a környezetbarát beszerzés egyik legfőbb akadálya a megfelelő kritériumok kiválasztásának problémája. Mi alapján zöld egy termék? A közbeszerzést végző, általában jogi végzettségű szakemberektől nem várható el, hogy minden termék és szolgáltatás esetében meg tudják ezt állapítani és sok esetben még a környezetvédelemmel foglalkozó kollégák segítsége sem feltétlenül elegendő. A környezetbarát termék rendszer azonban biztos igazodási pontot ad, kritériumai átemelhetők a dokumentációba, akár azok közül csak egy, de akár az összes egyszerre.

Ugyanakkor az elmúlt 15 év tapasztalata azt mutatta, hogy a gyártók nem kedvelték meg az ökocímkéket, főként azért, mert a minősítésbe befektetett idő és pénz, plusz a regisztrációs és az éves díj nem térült meg a megfelelő mértékben, az ökocímke megszerzése nem hozott jelentős piaci előnyöket. Mindezek miatt arányaiban kevés vállalat igényelte a címkét és előfordult az is, hogy már minősített termékek esetében nem hosszabbították meg a regisztrációt.

Az Európai Bizottság éppen ezért 2008-ban a rendszer átalakítására készül, amelynek előkészítéseként egy átfogó tanulmányban (EVER, 2005) értékelte az európai ökocímkét (European Flower). (Megállapításai általában az egyéb nemzeti ökocímkékre is kivetíthetők, mivel az érintett feleknek általában az ökocímkékre vonatkozó véleményük van.)

A tanulmány készítői többek között beazonosították a szélesebb körű használatot akadályozó tényezőket, keresték azokat a megoldásokat, amelyek segíthetik ezek áthidalását. A tanulmány teljes terjedelmében elérhető angol nyelven az Európai Bizottság honlapján. A tanulmány hasonló módon egyben az EMAS rendszert is vizsgálta.

Végül egy kérdőív segítségével 168 érdekelt féllel folyt konzultáció mind-ezekről, amelynek eredményei 2007 októbere óta szintén elérhetőek a honlapon (Európai Bizottság, 2007-2).

Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a felmerült akadályokat és az ezek áthidalására megfogalmazódott javaslatokat, amelyek a jogszabály módosítása esetén hatással lehetnek a termékminősítésekre a jövőben.

A legfontosabb beazonosított akadályok a következők:

- Költségek

A legnagyobb akadályként a költségeket tartják számon a vállalatok. Ez a minősítéshez szükséges vizsgálatok (laboratóriumi, hatósági stb.) elvégzése mellett két adminisztratív díjtételt jelent: a regisztrációs vagy nevezési díjat, valamint az éves védjegyhasználati díjat.

- Adminisztráció

Az ökocímkéért jelentkező vállalatok úgy ítélték meg, hogy az eljárás, annak adminisztrációja, szervezeti keretei túl bonyolult.

- Marketing érték

Az ökocímke ismertsége nem elég nagy ahhoz, hogy jelentős marketing illetve piaci értéket jelentsen annak birtoklása.

A legfontosabb javaslatok az alábbiak:

- pénzügyi ösztönzők: fix éves díj; adókedvezmény ökocímkes termékre;
- ahol lehet, az ökocímke kritériumok közbeszerzésekben történő alkalmazása, esetleg kötelező jelleggel;
- jogszabály, bürokratikus eljárás egyszerűsítése, segítségnyújtás a jelentkezőknek;
- több termékcsoporthoz és főként szolgáltatás bevonása a rendszerbe;
- promóciós és marketing tevékenységek.

A tanulmány ezen javaslatokhoz részletes megoldási alternatívákat is kapcsol. Az Európai Bizottság ezen eredmények felhasználásával fogja módosítani az „Európai Virág” rendszerét. Ennek közvetve, legalább az elvek szintjén valószínűleg hatása lesz a nemzeti ökocímkekre is.

3. Termékminősítési rendszerek kialakításához szükséges potenciális források, pályázati lehetőségek

A közösségi célkitűzésekkel összhangban 2006-ban a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium koordinálásával munkacsoport alakult a magyar környezetbarát közbeszerzési cselekvési terv elkészítésére. A munkacsoport a környezetvédelem, a környezettudomány és a közbeszerzések területének szakmai képviselőiből alakult. A munkacsoport 2007 első félévében elkészítette a hazai Cselekvési Terv első tervezetét, amelynek végleges formája kormányhatározatként lesz jóváhagyva. (KVVM, 2008)

A cselekvési terv, az Európai Bizottság elgondolásával megegyezően nagymértékben épít a környezetbarát termékminősítési rendszerekre. A zöld termékek és szolgáltatások számának valamint ismertségüknek és elismertségüknek nagyságrendekkel való növelése azonban értelemszerűen felveti az új erőforrások bevonásának kérdését is.

Ennek ily módon három vonatkozása van:

- egyrészt szükséges a működtető szervezet megerősítése, hazánk esetében ez a Környezetbarát Termék Kht. forrásainak növelését jelenti;
- másrészt források bevonása szükséges a környezetbarát védjegy és a minősített termékek ismertségét növelő marketingkampányokhoz;
- harmadrészt szükséges forrásokat biztosítani a piaci szféra számára ahhoz, hogy a termékminősítési eljárást végigjárva a cégek megszerez- zék a védjegyhasználati jogot.

A három között természetesen található összefüggés, hiszen például a nevezési és védjegyhasználati díjak a Környezetbarát Termék Kht.-nál maradnak, azaz több minősített termék, több bevételt jelent számára. Fontos azonban kiemelni, hogy ezek a bevételek, a környezetpolitikai okokból alacsonyan tartott díjak miatt nem fedezik a Kht. tényleges költségeit, azaz egy átlagos védjegyhasználó többbe kerül a szervezetnek, mint az általa fizetett díj.

A nagyságrendek érzékeltetése érdekében néhány szó a költségekről. A regisztrációs díj alapszabályként az „Európai Virág” esetében jelenleg 300 és 1300 euró között van (KKV esetében 25% kedvezmény adható), az éves díj pedig a termék éves Unión belüli forgalmának 0,15%-át, de minimum 500 maximum 25 000 eurót jelent (KKV-k itt is 25% kedvezményt kaphatnak.)

A magyar Környezetbarát Termék védjegy esetében mindez a következőképpen alakul:

A minősítő eljárás lefolytatásának költségeihez való hozzájárulásként a pályázat beadásával egyidejűleg nevezési díjat kell fizetni, amelynek összege 150.000 Ft. + ÁFA, a védjegyhasználati jog hosszabbítása 100.000,- Ft + ÁFA. A védjegyhasználati díj a környezetbarát védjegyet használó termék forgalmából származó nettó árbevétel és az azokból kihelyezett áruhitelek tárgyévben befolyt, illetve még be nem folyt, de a tárgyévre időarányosan járó kamatainak 2 ezreléke, de legalább évi 120.000 Ft (30.000 Ft/egyedév).

A működtető szervezet megerősítése:

Háttérként fontos megemlíteni, hogy a Környezetbarát Termék Kht. a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium 100%-os tulajdonában van. Forrásai 2/3-ad részben a saját bevételek és 1/3 részben állami támogatás. Problémát jelent, hogy az állami forrás az utóbbi években csökken így a Kht. gazdálkodása veszteségesé vált. Ezzel szemben Európa más országaiban előfordul 100%-os állami finanszírozással működő rendszer is, de legalábbis a saját bevétel / támogatás arány döntő többségében éppen a fordítottja a hazainak, azaz az állami költségvetés biztosítja a források 2/3-át.

Ahhoz tehát, hogy a közbeszerzések zöldítéséhez biztos alapot és megfelelő kezdőlökést adjanak a piacon elérhető környezetbarát termékek, véleményünk szerint feltétlenül szükséges központi költségvetési támogatás, mivel a cselekvési tervhez és az EU prioritásaihoz igazodóan a Környezetbarát Termék Kht. új minősítési kritériumrendszereket kell kidolgozzon és felfüggesztetteket kell felülvizsgáljon, valamint remélhetően több védjegyhasználó céget kell kezeljen.

A hazai „Nemzeti Cselekvési Terv a Zöld Közbeszerzések előmozdításáért” is kiemeli, hogy „a tervezett információterjesztési intézkedések szakmai alapja a kiválasztott termékekre vonatkozóan létrehozott könnyen felhasználható termékminősítési adatbázis. Annak érdekében, hogy a Környezetbarát Termék Kht. el tudja látni a termékek környezeti minősítésével kapcsolatos szakmai feladatokat szükséges a megfelelő források biztosítása.”

Marketingtevékenység:

Szintén szükséges a Környezetbarát Termék Védjegy ismertségét és elismertségét növelő marketingkampány(ok) lebonyolítása, mivel a piaci szfē-

ra részéről az EVER tanulmányban is felmerült elvárás, hogy a lakossági és közszféra ismerje és keresse a védjegyet vásárlásai illetve beszerzései során, hiszen a cégek számára a rendszer így jelenthet igazi piaci előnyt.

A Környezetbarát Termék Kht. nem rendelkezik ilyen kampányok lebonyolításához szükséges forrásokkal. Pályázati úton azonban elvileg juthat ilyen pénzeszközökhöz.

Ilyen kampányok jelenleg támogathatók a Környezet és Energia Operatív Program KEOP-2008-6.1.0 „A fenntartható életmódot és az ehhez kapcsolódó viselkedésmintákat ösztönző kampányok (szemléletformálás, informálás, képzés)” című pályázati kiírása keretében.

Az ezen pályázat keretében támogatható tevékenységek között megtaláljuk az alábbiakat:

- fenntarthatósági tematikájú rendezvény/rendezvénysorozat szervezése és lebonyolítása;
- térségi komplex kampányok megtervezése és lebonyolítása;
- nem fenntarthatósági tematikájú kulturális vagy közösségi vagy közösségi rendezvény(ek)en való megjelenés szervezése és lebonyolítása;
- lakossági tanácsadó hálózatok fejlesztése.

A Környezet és Energia Operatív Program másik pályázati kiírása (KEOP-2008-6.2.0), a „Fenntarthatóbb életmódot és fogyasztási lehetőségeket népszerűsítő, terjedésüket elősegítő mintaprojektek” című pályázati konstrukció B komponensének IV. prioritása keretében a minősítési feltételrendszer kidolgozása és a marketingtevékenység kombinálható.

A B komponens IV. prioritása a következő: „Biotermékek, ill. környezetbarát termékek és szolgáltatások minősítő vagy hitelesítő rendszerének fejlesztése, a rendszerek népszerűsítése”.

A pályázat szakmai követelményei:

- környezeti, környezeti fenntarthatósági vagy környezetbarát szempontot elsődlegesen figyelembe vevő nyilvános feltételek mentén zajló, gyártótól, szolgáltatótól, kereskedőtől független minősítő vagy hitelesítő rendszerek fejlesztésével;
- a minősítési eljárást támogató infrastrukturális háttér (labor, műszerpark stb.) kialakításával;
- a kommunikációs projektlem részeként kötelező a címkéhez kapcsolódó (a gyártókat/ szolgáltatókat és a fogyasztókat informáló) kampány eredményeinek disszeminációja az érintett lakosság körében.

Támogatható tevékenységek:

- laborok kialakítása (épület felújítása, átalakítása, vásárlása) és kapcsolódó anyag és eszközbeszerzés;
- minősítési rendszer kifejlesztése vagy adaptálása (tanácsadás, tanúsítás, minősítés, akkreditálás, környezeti auditálás, tervezés, stratégiaalkotás, alapelvek, eljárások szabványoknak megfelelő kidolgozása).

További és egyben pozitív kitétel, hogy kizárólag a következő minősítési rendszerek fejlesztése támogatható: Környezetbarát Termék védjegy, Európai Ökocímke, Hu-Öko-01, Hu-Öko-02, Öko-Tex Standars 1000, 20 Minősített Erdei Iskola, Zöld Óvoda, Ökoiskola, EMAS (kizárólag önkormányzati célközönség felé), Fair Trade, Forest Stewardship Council minősítése, Klímabarát Települések minősítés.

Piaci szféra támogatása:

A piaci szféra, azaz a termékeiket, szolgáltatásaikat minősített cégek számára a védjegy megszerzésének pénzügyi oldala gyakorlatilag két fő költségelemből tevődik össze. Egyrészt a fentebb már részletezett nevezési és védjegyhasználati díjak megfizetése, másrészt az ennél jóval jelentősebb tételnek számító minősítési vizsgálatok (labor, hatósági stb.) elvégzése kerül pénzbe a vállalat számára.

Az Európai Unió Strukturális Alapjainak felhasználása során a magyar rendszer a 2007-2013-as időszakban a Gazdaságfejlesztési Operatív Program keretében biztosít forrást ilyen tevékenységekre. A GOP-2008-2.1.4 (a Közép-Magyarországi Régióban megfelelője a KMOP-2008-1.2.4) „Környezetközpontú technológia fejlesztés” című pályázati kiírás célja, hogy „... a környezetvédelmi szemléletmód, a fenntarthatóság figyelembevétele rendszerezetten és tudatosan bekerüljön a kis- és középvállalkozások működési, termelési döntéseibe és megvalósított technológiai fejlesztései közé, ezáltal növelve az energia-, víz- és egyéb nyersanyaghasználat hatékonyságát, csökkentve a hulladéktermelés és egyéb káros kibocsátások mennyiségét és veszélyességét, így közvetlenül csökkentve a környezeti terhelést. Az innovatív, integrált környezetvédelmi megoldások révén a környezeti terhelést már rövidtávon bizonyítottan csökkentő és legalább középtávon gazdaságilag megtérülő beruházások támogathatók.”

Ezek alapján támogatható tevékenységek a „Környezetközpontú technológiai fejlesztés” az alábbi területeken:

- anyag-, energiatakarékos, hulladék- és emissziószegény technológiák;
- elérhető legjobb technika (BAT);

- alap- és segédanyagok megújuló ill. másodnyersanyagokkal való kiváltását célzó technológiák;
- környezetbarát csomagolástechnológia.

A tevékenység elsősorban ehhez kapcsolódó eszközbeszerzés lehet:

- környezetközpontú technológiai fejlesztést eredményező új eszközök beszerzése;
- szállítás és üzembe helyezés;
- betanítás (közvetlenül az eszközhöz kapcsolódva).

Mindehhez kapcsolódóan azonban a teljes költség 5%-ának megfelelő nagyságrendben támogatás igényelhető környezetirányítási, vezetési, hitelesítési és minősítési rendszerek bevezetése, tanúsíttatása, akkreditálása, termékek környezetvédelmi minősítésére, azaz többek között a „magyar Környezetbarát Termék és az EU ökocímke termékminősítésre való felkészülés, és a minősítés megszerzése”-hez. (Egyben az ISO 14001 vagy EMAS minősítéshez is.) A pályázónak a projekt zárásakor be kell nyújtania az érvényes védjegyhatalmat, ezzel is igazolva, hogy a teljesítés megtörtént.

A pályázati konstrukcióra 2008-ban 5,9 milliárd forint áll rendelkezésre és a pályázásra egyedülként jogosult mikro-, kis- és középvállalkozások maximum a projekt teljes költségének 50%-át nyerhetik el. A támogatás összege minimum 5, maximum 50 millió forint lehet. A pályázatból a minősítés díjai és a minősítéshez szükséges vizsgálatok is finanszírozhatók.

A pályázaton csak KKV-k indulhatnak, de ez egybecseng az Európai Unió elveivel és kedvező lehet az ökocímkek szempontjából is, mivel alapvetően a KKV-k azok, akik rugalmasabban tudják termék és/vagy szolgáltatás portfóliójukat változtatni, gyorsabban tudnak reagálni a piac igényeire illetve esetükben az esetleges technológiaváltás is könnyebben, kisebb forrásból megoldható. Ugyanakkor ez a vállalati réteg az, akik számára a minősítés költségei jelentős terhet jelentenek.

Az Európai Unió hasonló pályázati kiírása a Versenyképesség és Innováció Keretprogram (CIP) keretében jelent meg. Ezen program 2008-as öko-innovációs kiírása is nevesíti az ökocímke rendszert, de egyben elvárás a kiíró részéről az ökocímke meglévő kritériumain való túllépés is. Ebben az esetben tehát egyértelműen az innováció a cél, és nem a termékminősítések számának növelése, igaz, a pozitív visszacsatolás egyértelmű.

A pályázati kiírás angol nyelven elérhető:

http://ec.europa.eu/environment/etap/ecoinnovation/library_en.htm

4. Összegzés

Összefoglalásként elmondható, hogy a közbeszerzések zöldítése terén, mint megbízható referenciaként használható rendszereknek jelentős szerepe lesz a környezetbarát termék védjegyeknek, hazánk esetében első sorban az „Európai Virág”-nak és a magyar Környezetbarát Termék Védjegyeknek.

Ezen rendszereknek a folyamatban betöltött fontosságát mind az Európai Unió, mind az illetékes magyar szerv, a zöld közbeszerzések előmozdítását célzó nemzeti cselekvési terv elkészítését koordináló Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium felismerte.

Az ilyen termékek és szolgáltatások tömeges piaci megjelenéséhez azonban három kiemelkedő fontosságú lépés szükséges:

- minősítést végző szervezet megerősítése;
- támogatás a piaci szférának a minősítés megszerzéséhez;
- marketingkampány az ökocímkék ismertségének növelése érdekében.

A 2007-13-as időszak Európai Uniós forrásai mindháromhoz nyújtanak segítséget. A marketingkampány és a piaci szférának nyújtott támogatások esetében fontos lesz az eredmények értékelése már 2009-ben és szükség esetén módosítani kell a kiírásokat. A minősítő szervezet esetében azonban a pályázatokon elnyerhető támogatások mellett kívánatos lenne a költségvetési támogatás növelése is.

Irodalom

Bouwer M, Jonk M, Berman T, Bersani R, Lusser H, Nappa V, Nissinen A, Parikka K, Szuppinger P and Viganò C (2006) *Green Public Procurement in Europe 2006 – Conclusions and recommendations*. Virage Milieu & Management, Haarlem, the Netherlands. (TAKE – 5 Study)

URL: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/take_5.pdf

Európai Bizottság (2003) *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: Integrated Product Policy Building on Environmental Life-Cycle Thinking* COM(2003) 302 final

URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0302en01.pdf

Európai Bizottság (2004): *Stimulating Technologies for Sustainable Development: An Environmental Technologies*

Action Plan for the European Union. COM(2004) 38 final

URL: http://ec.europa.eu/environment/etap/index_en.htm

Európai Unió Tanácsa (2006) *Az EU fenntartható fejlődési stratégiájának (EU SDS) felülvizsgálata – A megújult stratégia*.

URL: http://ec.europa.eu/sustainable/docs/renewed_eu_sds_hu.pdf

Európai Bizottság (2007): *Background document to the consultation on the action plans on sustainable consumption and production and sustainable industrial policy*.

URL: <http://ec.europa.eu/enterprise/environment/sip.pdf>

Európai Bizottság (2007-2): *Report on the Public Consultation. Revision of the EU Ecolabel Regulation (EC) No 1980/2000*

URL: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/pdf/revision/revision_report2007.pdf

Európai Bizottság (2008): *Green public Procurement (GPP) training Toolkit*.

URL: http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm

EEA (2007): *Summary report of the conference 'Time for Action — Towards Sustainable Consumption and Production in Europe' 27–29 September*

2007, Ljubljana, Slovenia. European Environment Agency – CSCP – Republic of Slovenia.

URL: <http://www.mop.gov.si/en/> (“events” link alatt)

EVER (2005): IEFÉ– Università Bocconi, (IT) - Adelphi Consult (DE) – IOEW Office Heidelberg (DE) - SPRU, Sussex University (UK) - Valør & Tinge A/S (DK): *Evaluation of EMAS and Eco-label for their Revision.*

URL: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/revision_en.htm

KVVM (2008) : MUNKANYAG a Kormány részére a Zöld Közbeszerzés Nemzeti Cselekvési Tervéről. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium KVVM/KJKF/66/2008

National roadmap for the implementation of ETAP in Hungary

URL: http://ec.europa.eu/environment/etap/pdfs/roadmaps/hu_hu.pdf

REC (2006): *Fenntartható termelési eljárások és fogyasztási szokások.* A magyarországi keretprogram szakmai anyaga. Közép- és Kelet-Európai Regionális Környezetvédelmi Központ, Magyar Iroda. 2006.

Szuppinger P. (2006) *Környezetbarát közbeszerzés.* Pályázatvadász 2006/5-6. sz. Közbeszerzési melléklet

Melléklet: **Hálózat a Fenntartható Termelésért és Fogyasztásért**

Szektorközi Együttműködés

A Magyar Hálózat a Fenntartható Termelés és Fogyasztásért (HFTF) egy szektorok közötti együttműködés, az ENSZ Környezetvédelmi Programjához kapcsolódó SCOPE program része, amely 2002 óta működik a REC Magyar Iroda koordinációjával.

A hálózat célja a fenntartható termelési eljárások és fogyasztási szokások hazai elterjesztése, a jövőről való felelős gondolkodás.

Kormányzat

Stratégia-Motiváció-Szabályozás
Hozzáférés az információhoz

Szemléletformálás-alternatív indikátorok a fejlődés bemutatására

Üzleti szektor

Öko-hatékonyság
Felelős erőforrás
kezelés
Információ
Önkéntesség
Zöld beszerzések
BAT
Szállítások
Hirdetések

Civil társadalom

Részvétel
Szemléletformálás
(állampolgárok
és vállalkozások)
Ellenőrző szerep
Egészségügyi
szervezetek
Nők
Kampányok
Oktatás

Akadémia

Kutatás

Jövőkép
Egészségügyi szempontok
Szénáriók
Fogyasztói pszichológia

Oktatás

Célcsoportok: fiatalok
és idősek
Speciális továbbképzések
Felnőttoktatás

Média

Fontos szerep
az információhoz való hoz-
zájutásban és a szemlélet-
formálásban

A hálózat működéséhez kapcsolódó hazai keretprogram célkitűzései

A hazai keretprogram általános célkitűzései a hazai és nemzetközi alapvetése és a hazai szakértői javaslatok figyelembevételével készültel:

- a. A fenntartható fejlődés prioritásainak, értékrendszerének meghatározása a program számára; a szélesebb gazdasági, társadalmi és környezeti értelemben vett jólét növelése, a megfelelő életminőség biztosítása; a gazdasági növekedés és a környezet károsításának különválasztásával.
- b. A termelési eljárások hatékonyságának növelése és ezáltal a vállalati, termelői szféra környezetterhelésének csökkentése, felzárkózás a fejlett államok színvonalához (a természeti erőforrás-felhasználás és a káros kibocsátások csökkentése).
- c. A fogyasztási magatartás, szokások fenntarthatóvá tétele, a fogyasztói társadalom csapdáinak elkerülése; a fogyasztók környezettudatosságának fejlesztése; oktatás, tájékoztatás, fogyasztóvédelem.
- d. A jövő generációk érdekeinek érvényesítése a fenntarthatósággal kapcsolatos döntéshozatal során a termelés és fogyasztás, a természeti erőforrások fenntartható használata és a környezetterhelés területén.